

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Małgorzata Posturzyńska-Bosko

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

W 2004 roku uzyskałam stopień doktora nauk humanistycznych na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej na podstawie rozprawy *Les anaphores associatives dans les œuvres politiques de Christine de Pizan* (Anafory asocjatywne w dziełach politycznych Christine de Pizan), napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Marka Kęsika i obronionej na Wydziale Humanistycznym; stopień doktora nadany uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z dnia 27 października 2004 roku. Przed obroną doktoratu studiowałam i uzyskałam następujące dyplomy:

- 1998 - dyplom *Mastère spécialisé École des Hautes Études Commerciales du Nord (EDHEC)* w Lille i uzyskanie tytułu inżyniera zarządzania jakością w przedsiębiorstwach europejskich (*Management et gestion de la qualité des entreprises européennes*),
- 1997 - tytuł magistra filologii romańskiej (obrona pracy dyplomowej w 1997), tytuł pracy: *Syntaxe et morphologie verbale du psaume 134 du manuscrit 14 (326) de la Bibliothèque municipale à Nancy* (Składnia i morfologia czasownika w tekście psalmu 134 manuskrytu nr 14 (326) z Biblioteki Miejskiej w Nancy),
- 1992 – 1997 – studia magisterskie na kierunku filologia romańska, system 5-letni ukończony w cztery lata,
- 1997 – 1998 – studia podyplomowe we Francusko-Polskiej Podyplomowej Szkole Organizacji i Zarządzania (filii EDHEC - École des Hautes Études Commerciales du Nord, Lille).

Ponadto, przed uzyskaniem stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa przebywałam na stypendiach i stażach językowych we Francji i Hiszpanii:

- 1993 (wrzesień) – stypendium językowe – język hiszpański - w Benidorm (Hiszpania),
- 1995 (listopad) – stypendium językowe – język francuski - w Université Nancy II (Francja),
- 1996 (lipiec) – stypendium językowe w Université Nancy II potwierdzone dyplomem, poświadczającym ukończenie miesięcznego kursu języka francuskiego na poziomie zaawansowanym,
- 1997 (listopad) – staż językowy w Université Nancy II,

M. Posturzyńska-Bosko

- 1998 (luty) - staż zawodowy w École des Hautes Études Commerciales du Nord (EDHEC) w Lille,
- 1999 (październik-listopad) - stypendium rządu francuskiego w celu prowadzenia badań naukowych w Université Nancy II,
- 2001 (październik) - przyznane stypendium w Université Nancy II w ramach COCOP (francusko-polski program seminarium dla doktorantów) w celu pracy nad doktoratem.

Po doktoracie studiowałam w latach 2005-2006 (cały rok akademicki) w IRIAF (Institut des Risques Industriels, Assurantiels et Financiers, Instytut ryzyka przemysłowego, ubezpieczeniowego i finansowego) – Niort (Uniwersytet Poitiers, Francja), zgłębiając problematykę związaną z ubezpieczeniami, co pozwala mi na kształcenie studentów nie tylko w kwestii języka specjalistycznego dotyczącego ubezpieczeń, na wprowadzenie zagadnień merytorycznych dotyczących ubezpieczeń. W 2015 odbyłam wyjazd służbowy do Paryża jako opiekun studentów w ramach projektu „*Języki specjalistyczne - Język francuski ekonomii i finansów*”.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych / artystycznych.

Po uzyskaniu tytułu magistra, w roku akademickim 1997/98 zostałam zatrudniona jako asystent w ówczesnym Zakładzie Filologii Romańskiej UMCS, przekształconym w Instytut w 2004 r. Po uzyskaniu stopnia doktora w 2004 roku, rozpoczęłam pracę jako adiunkt w Instytucie Filologii Romańskiej UMCS (początkowo w Zakładzie Języka Francuskiego, przekształconym następnie w Zakład Językoznawstwa Romańskiego), gdzie pracuję do tej pory.

4. Osiągnięcie naukowe wskazane we wniosku jako podstawa wszczęcia postępowania habilitacyjnego (art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach w zakresie sztuki, Dz. 4. nr 65, poz. 595 ze zm.) wraz z omówieniem wyników pracy.

a) tytuł osiągnięcia

La dynamique du système des pronoms personnels en moyen français : exemple des textes de Christine de Pizan (Dynamika systemu zaimków osobowych w języku średniofrancuskim: na przykładzie tekstów Christine de Pizan).

A. Portyńska-Bonno

b) autor / autorzy, tytuł / tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa

Małgorzata Posturzyńska-Bosko, *La dynamique du système des pronoms personnels en moyen français : exemple des textes de Christine de Pizan*, 2017, Wydawnictwo UMCS, Lublin, s. 225. (Dynamika systemu zaimków osobowych w języku średniofrancuskim: na przykładzie tekstów Christine de Pizan), 2017, Wydawnictwo UMCS, Lublin, s. 225.

c) omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników

W/w monografia, stanowiąca moje najnowsze osiągnięcie naukowe jest owocem wieloletnich badań nad językiem starofrancuskim i średniofrancuskim, szczególnie nad twórczością Christine de Pizan (1364-1431), francuskiej pisarki włoskiego pochodzenia. Od czasu studiów, będąc istotnie zainteresowana historią języka francuskiego i badaniami diachronicznymi, zdecydowałam się na studiowanie tej dziedziny językoznawstwa. Zanim uzyskałam tytuł magistra filologii romańskiej, szczególnie chętnie podczas stypendiów i staży językowych uczęszczałam na zajęcia z językoznawstwa diachronicznego u wybitnych profesorów we Francji – prof. Pierre’a Demarolle, prof. Sylvie Bazin-Tacchella, prof. Michela Charolles czy prof. Bernarda Combettes z Uniwersytetu Nancy II (Francja). Dzięki współpracy z prof. P. Demarolle napisałam pracę magisterską pt. *Syntaxe et morphologie verbale du psaume 134 du manuscrit 14 (326) de la Bibliothèque Municipale à Nancy* (Składnia i morfologia czasownika w tekście psalmu 14 (326) z Biblioteki Miejskiej w Nancy), która początkuje moje badania nad językiem średniofrancuskim. Ten aspekt badawczy jest moim głównym i ulubionym terenem eksploracji: lektura tekstów późnego francuskiego średniowiecza pozwoliła mi odkryć twórczość Christine de Pizan – pierwszej kobiety historyka, pisarza i autora dzieł politycznych we Francji. Wiele artykułów poświęciłam zarówno zagadnieniom gramatycznym, jak i spójności tekstu u wspomnianej autorki. Szczegółowe studia dotyczące zagadnień językoznawczych w jej dziełach przekształciły się dość szybko w autentyczne zainteresowanie również tematyką samych dzieł, sposobem argumentacji i ekspresją wyrażania przez Christine de Pizan poglądów, co doprowadziło mnie do wyspecjalizowania się w wieloaspektowej analizie jej twórczości. Bardzo zależało mi na popularyzacji dokonań tej autorki w Polsce, stąd cały szereg publikacji, zarówno artykułów, jak i monografii. Praca doktorska pt. *Les anaphores associatives dans les œuvres politiques de Christine de Pizan* (Anafory asocjatywne w dziełach politycznych Christine de Pizan), poświęcona była analizie zagadnienia spójności tekstu – anaforam asocjatywnym w dziełach politycznych Christine de Pizan. Należy podkreślić fakt, że moja praca habilitacyjna sytuje się w obrębie moich dotychczasowych badań i zainteresowań

M. Posturzyńska-Bosko

naukowych, stanowi ich kontynuację, wiele moich wcześniejszych prac nawiązuje do niej, można więc stwierdzić, że przygotowało to mnie do jej zredagowania. Poznanie wieloaspektowości twórczości Christine de Pizan, uczestniczenie w konferencjach tematycznych na temat autorki zaowocowało powstaniem rozprawy *La dynamique du système des pronoms personnels en moyen français : exemple des textes de Christine de Pizan* (Dynamika systemu zaimków osobowych w języku średniofrancuskim: na przykładzie tekstów Christine de Pizan). Analiza systemu zaimków osobowych skoncentrowana na dziełach jednej autorki i o podobnej strukturze pozwoliła na określenie reguł dystrybucji zaimków osobowych, sformułowanie zasad użycia i zdefiniowanie własnego sposobu posługiwania się nimi. O tyle wydało się to interesujące, iż w podręcznikach gramatyki historycznej czy dziełach z zakresu problematyki języka średniofrancuskiego, system zaimków osobowych opisywano w sposób globalny, mimo że jego specyfika polegała na wielkiej różnorodności, funkcjonowaniu paralelnie systemu 'starego' i 'nowego', występowania licznych zjawisk morfo-składniowych związanych z istnieniem wielu dialektów w średniowiecznej Francji. Taka analiza opierająca się na badaniach wykorzystujących rozległy i bardzo różnorodny korpus tekstów w czasie głębokich modyfikacji składniowych i semantycznych bardzo intensywnych, zważywszy że francuski system dialektów we Francji cechował się wielką dynamiką i pozwalał wyczerpująco przedstawić paradygmaty konstruowania wypowiedzi przy użyciu form zaimkowych jako możliwości i tendencje w danych przedziale czasowym, jednakże nie pozwalał na analizę stylu właściwego danemu autorowi, jego technik i przyzwyczajzeń i, być może, jego kompetencji psycholingwistycznych. Studium tekstów jednej autorki, których struktura jest dość jednorodna, stanowiąca konstrukcję kompilacyjną składającą się z zamkniętych strukturalnie (i niejednokrotnie tematycznie) rozdziałów, pozwala osiągnąć bardziej precyzyjne rezultaty badawcze dotyczące funkcjonowania zaimków osobowych, jeśli jeszcze nie odpowiadających w pełni nowym paradygmatom użycia, to w wielu przypadkach w systemie bliskim regularności i normatywności. Praca jest próbą znalezienia i zdefiniowania czynników stymulujących bądź wykluczających występowanie określonych paradygmatów konkurencyjnych form zaimków osobowych, zwłaszcza w kontekście językowym i pozajęzykowym. Obserwacja i określenie spektrum zjawisk językowych i pozajęzykowych związanych z dynamiką systemu zaimków osobowych u tej autorki, będącej pierwszą w dziejach literatury francuskiej pisarką historyczną, autorką dzieł wpisujących się w nurt moralizatorsko-dydaktyczny, pozwoliły na opisanie sposobu wykorzystania zaimka osobowego jako elementu zapewniającego spójność tekstu właściwego autorce, tym bardziej

U. Posturzyńska - Borus

że moje analizy dotyczą precyzyjnego czasowo momentu w języku średniofrancuskim, pierwszych dziesięciu lat XV wieku – czasu powstania analizowanych utworów. W tej epoce, system morfo-składniowy zaimków osobowych wykazuje właściwości systemu hybrydowego, jednakże w tekstach Christine de Pizan, paradygmaty właściwe językowi starofrancuskiemu wykazują cechy defensywne, a jeśli pojawiają się w tekście, są pojedynczymi okurencjami i stanowią wyjątki. Dominacja struktur nowych, będących zapowiedzią współczesnych konstrukcji, zarówno form, jak i regularności użycia, cechuje system zaimków osobowych u Christine de Pizan. Mimo że język średniofrancuski określany jest jako etap przejściowy między różnymi systemami językowymi, mówi się nawet o amalgamacie systemów i podsystemów często wykluczających się wzajemnie, czasem tylko komplementarnych, sposób dystrybucji zaimków osobowych w analizowanych dziełach wskazuje na konsekwencję i dość dużą dyscyplinę i konsekwencję w użyciu tego elementu językowego.

Moja monografia składa się z 7 rozdziałów, w tym wstępu definiującego założenia pracy. Pozostałe 6 rozdziałów to analiza problematyki zaimków osobowych w dziełach Christine de Pizan.

Rozdział pierwszy pracy (wstęp) przedstawia instrumentarium badawcze i przyjęte kryteria analizy niezbędne do opisu dynamiki systemu zaimków osobowych w analizowanych tekstach Christine de Pizan. Rozdział ten zawiera opis systemu języka średniofrancuskiego, ze szczególnym uwzględnieniem deskrypcji systemu zaimka osobowego. W kolejnej części pracy przedstawiona jest charakterystyka cech budowy i organizacji tekstów Christine de Pizan, co moim zdaniem, jest jedną z kwestii kluczowych determinujących występowanie i funkcjonowanie zaimków, m. in: wykaz źródeł i różnic pomiędzy poszczególnymi manuskryptami dotyczących zaimka osobowego (różnice między manuskryptami wykazują przede wszystkim modyfikacje form zaimka, wahania w kwestii rodzaju zaimka zastępującego antecedens, pominięcie zaimka), kwestię wprowadzenia interpunkcji w poszczególnych edycjach i jej wpływu na identyfikację antecedensa zaimka osobowego, jak również zdefiniowanie dystansu pomiędzy nimi. Ważną kwestią było wyodrębnienie *hypertematu* (*hyperthème*) jako czynnika w sposób szczególny warunkującego występowanie zaimka i jego dystrybucję. Przegląd form zaimkowych pozyskanych z analizowanego korpusu i ich możliwe konfiguracje rozpoczynają rozdział drugi (pierwszy z sześciu rozdziałów analitycznych), w tej części omówione zostały zagadnienia zjawisk morfologicznych, takich jak enkliza i elizja, oraz syntaktyczno-semantycznych, takich jak: uzgodnienie zaimka, formy

M. Borużyńska-Borho

konkurencyjne względem zaimka, zróżnicowanie funkcjonalne zaimków powtarzających syntagmy rodzaju męskiego i żeńskiego oraz rola zaimków w funkcjonowaniu relacji dzierżawczych. Trzeci rozdział traktuje o zaimku osobowym w funkcji podmiotu, jego obecności lub braku w strukturach zdania współrzędnie i podrzędnie złożonego: analizie morfologii zaimków w funkcji podmiotu, towarzyszą rozważania na temat czynników warunkujących zależności pomiędzy zaimkiem w funkcji podmiotu a typem zdania. Wykazanie powiązań czynników, zarówno składniowych jak i semantycznych, wpływających na obecność lub brak zaimka w funkcji podmiotu jest głównym założeniem tej części. W pozostałych rozdziałach analizie zostały poddane warunki obecności i funkcjonowania zaimka w zależności od typu wypowiedzenia (IV) i szczególnemu statusowi zaimków *je* i *nous* – w kontekście obecności autorki w tekście (V). Ta część zawiera rozważania, do jakiego stopnia występowanie *ja* autora i *my* jest zdeterminowane m. in. wyrażaniem osobistych kwestii, stanowieniem *vox populi* czy dystansowaniem się od głoszonych tez. Kolejny rozdział zawiera kwestie morfologiczno-składniowe dotyczące zaimka w funkcji dopełnienia. Ostatnia część analityczna traktuje o specyfice użycia zaimków w konstrukcjach nieosobowych.

Pragnę podkreślić, że moja monografia jest pierwszą próbą ukazania funkcjonowania systemu zaimków osobowych, w przeciwieństwie do aktualnych tendencji w badaniach językoznawczych, poprzez analizę funkcjonowania systemu u jednego autora, co pozwala na zdefiniowanie tezy o spersonalizowaniu postrzegania języka, a nie tylko danego problemu gramatycznego, wyodrębnieniu podsystemu w ogromnym systemie.

d) Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

Od roku 2017 uczestniczę jako wykonawca w projekcie NCN: Harmonia 8 (lata realizacji: 2017-2020). Tytuł projektu: *Zintegrowana analiza diachroniczna romańskich zaimków atonicznych* (Romance clitics in diachrony. An integrated approach, ID: 343528, HARMONIA, HS2). Projekt jest realizowany w zespole międzynarodowym polsko-niemieckim, kierownik projektu: dr hab. Mikołaj Nkollo z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Wydział Neofilologii; Instytut Filologii Romańskiej, wiodący partner zagraniczny: dr Marc Olivier Hinzelin. Celem projektu jest analiza zaimków atonicznych w wybranych językach romańskich, określenie ich postaci, zachowań dystrybucyjnych w obrębie porównywalnych klas znaków, zdefiniowanie i zbadanie czynników warunkujących umiejscowienie zaimków, ewolucja (moim zadaniem jest odtworzenie i ustalenie przyczyn zmian w paradygmatach średniowiecznych zaimków

M. Postąpyńska - Borło

gaskońskich). Jako że w Polsce niewielu językoznawców romanistów interesuje się gramatyką diachroniczną, stąd narodziła się idea zgłębienia problemu, tym bardziej że praca odbywa się na korpusie manuskryptów a nie na podstawie opracowań. Ideą kierownika grantu jest powstanie stałej polsko-niemieckiej grupy językoznawców romanistów z działalnością ukierunkowaną na badania diachroniczne. Projekt ten jest zwieńczeniem ale też i kontynuacją mojej pracy naukowej, zważywszy że rozprawa habilitacyjna dotyczyła kwestii zaimków w języku średniofrancuskim.

O ile zagadnienia językoznawstwa diachronicznego były i nadal są w moim centrum zainteresowań naukowych, moją drugą pasją jest XVIII wieczna leksykografia francuska. Napisałam kilka artykułów na temat XVIII wiecznych słowników francuskich: tematem napisanych artykułów jest analiza leksykalna grup frazeologicznych dotyczących m. in. zagadnień związanych z seksualnością człowieka, zmysłami i przyjemnościami, stereotypami narodowymi czy obecnością hiszpańskich przysłów w osiemnastowiecznych słownikach.

Poza omawianą monografią, mój dorobek naukowy zawiera współredakcję 3 prac zbiorowych: w 2011 *Expression indexicale* (Wyrażenie wskazujące), wraz z dr Beatą Brzozowską-Zburzyńską, w których referaty dotyczące problematyki spójności tekstu są autorstwa językoznawców krajowych i zagranicznych. Kolejna książka, której byłam współredaktorem (wraz z dr hab. Anną Krzyżanowską i dr Piotrem Sorbetem), to wydane w 2016 roku *Badania diachroniczne w Polsce II, Między współczesnością a przeszłością*, zawierające artykuły będące efektem wieloaspektowych badań diachronicznych. Trzecia książka wydana w 2016 roku (wraz z dr Piotrem Sorbetem) *Le tabou comme défi pour la linguistique / El tabú como desafío para la lingüística* (Tabu jako wyzwanie dla językoznawstwa), jest efektem rozważań na temat tabu językowego: ta pozycja jest wielojęzyczna, (za wyjątkiem jednego artykułu w jęz. polskim) publikowane teksty są w językach romańskich.

Poza tym, do mojego dorobku naukowego należą artykuły w czasopismach i monografiach krajowych oraz zagranicznych (pełna lista publikacji - łącznie 29, w tym 1 książka autorska, 3 książki współredagowane, 25 artykułów a także 3 artykuły zaakceptowane do druku i 1 książka współredagowana, znajduje się w załączniku do niniejszego referatu). Dwa artykuły zostały opublikowane w czasopismach z listy czasopism punktowanych MNiSW (część B wykazu czasopism naukowych): w *Annales UMCS Sectio FF Philologiae*: (2016) „Les noms de parenté ou vers les anaphores collectives : approche associative de la

M. Porstugińska-Bożko

relation membre/collection dans les œuvres en prose de Christine de Pizan” (Nazwy pokrewieństwa albo w stronę anafor kolektywnych: studium asocjatywne relacji *element/zbiór* w dziełach prozą Christine de Pizan), i w *Romanica Cracoviensia*: (2010) „De la méronymie des parties du corps à l'anaphore ‘métaphysique’ dans les œuvres en prose de Christine de Pizan” (Od meronimii części ciała do anafory ‘metafizycznej’ w dziełach prozą Christine de Pizan). Szczególnie ważne są dla mnie wystąpienia dotyczące kwestii spójności tekstu wygłoszone i opublikowane w ośrodkach zagranicznych, takich jak University of Glasgow, Université Paris-Sorbonne, Université de Picardie Jules Verne, podczas konferencji naukowych skupiających najznamienitszych badaczy zajmujących się twórczością Christine de Pizan z Europy, Stanów Zjednoczonych, Japonii i Australii.

Ośrodki akademickie krajowe, w których opublikowałam artykuły, to Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (artykuł przyjęty do druku); jednostki naukowe zagraniczne i wydawnictwa zagraniczne, w których opublikowałam artykuły: Frankfurt am Main, Peter Lang, Presses du Centre d'Études Médiévales (Amiens), *Ianua. Revista Philologica Romanica*, *Romania Minor* (Girona, Catalonia), University of Glasgow.

Poza tym, uczestniczyłam w 23 konferencjach krajowych i zagranicznych (lista w załączniku). Ponadto, byłam współorganizatorem 5 konferencji naukowych, w tym 3 krajowych i 2 międzynarodowych (lista poniżej). Współorganizowane przeze mnie konferencje, a zwłaszcza *Spotkania Naukowe Badaczy Historii Języka* (na cztery edycje, dwie zostały zorganizowane w Instytucie Filologii Romańskiej UMCS), również wpisują się w moje zainteresowania diachronią. Cykliczne spotkania diachroników cieszą się coraz większą popularnością i gromadzą naukowców z licznych ośrodków akademickich krajowych i zagranicznych. Owocem tych spotkań są dwa tomy (w procesie wydawniczym): *Linguae manent* grupujące artykuły z zakresu gramatyki w ujęciu diachronicznym i *Scripta manent* – artykuły z zakresu leksyki i analizy tekstu, pod red. M. Posturzyńskiej-Bosko i P. Sorbeta (realizacja przewidywana na lata 2017-2018).

Współorganizowane przeze mnie konferencje wpisują się w obszar moich zainteresowań naukowych, przede wszystkim wspomniane spotkania diachroników, ale również konferencje specjalistyczne, tak jak *Czwarte Spotkania Specjalistów Dawnej Literatury Francuskiej* czy

M. Posturzyńska-Bosko

Référence discursive dans les langues romanes et slaves (Referencja dyskursywna w językach romańskich i słowiańskich), oraz interdyscyplinarne *Les émotions et les valeurs dans la communication* (Emocje i wartości w komunikacji), których tematem była problematyka językoznawcza i literacka.

Lista współorganizowanych konferencji:

1. *Czwarte Spotkania Specjalistów Dawnej Literatury Francuskiej*, Lublin 24-25 XI 2000.
2. *Référence discursive dans les langues romanes et slaves* (Referencja dyskursywna w językach romańskich i słowiańskich), Lublin 24-30 IX 2000.
3. *II Spotkania Naukowe Badaczy Historii Języka*, Lublin 15-16 V 2014.
4. *Colloque international, Les émotions et les valeurs dans la communication* (Emocje i wartości w komunikacji), Lublin 23-24 IV 2015.
5. *IV Spotkania Naukowe Badaczy Historii Języka*, Lublin 27-28 IV 2017.

M. Bortnyńska-Borsus